

Sygn. akt III Ca 1702/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 marca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Danuta Pacześniowska

Sędzia SO Magdalena Hupa-Dębska (spr.)

SO Aleksandra Janas

Protokolant Tomasz Bałys

po rozpoznaniu w dniu 13 marca 2014 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. S.

przeciwko Powiatowi (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach

z dnia 24 czerwca 2013 r., sygn. akt I C 657/13

1 oddala apelację;

2 zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 90 zł (dziewięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

SSO Aleksandra Janas SSO Danuta Pacześniowska SSO Magdalena Hupa-Dębska

UZASADNIENIE

J. S. domagał się zasądzenia na jego rzecz od pozwanego Powiatu (...) kwoty 850 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 marca 2013 r. Oraz z kosztami procesu. Wskazał, że uiścił pozwanemu opłaty za wydanie dwóch kart pojazdu, każda w wysokości 500 zł. Powołał się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2006 r., sygn. akt U6/04, zgodnie z którym §1 ust.1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, będący podstawą poboru opłat, został uznany za niezgodny z art. 77 ust. 4 pkt. 2 i ust. 5 ustawy – Prawo o ruchu drogowym i art. 92 ust. 1 oraz art. 217 Konstytucji RP. Na tej podstawie twierdził, że opłaty w wysokości prznoszącej 75 zł zostały pobrane sprzecznie z prawem. Pozwany wezwany do zwrotu nienależnie spełnionego świadczenia, odmówił.

Pozwany wnosił o odrzucenie, względnie oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu. Zarzucił niedopuszczalność drogi sądowej, gdyż wniosek o zwrot opłaty złożony został po wejściu w życie ustawy o finansach publicznych, która przewiduje, iż do spraw dotyczących należności publicznoprawnych stosuje się przepisy kodeksu postępowania administracyjnego. Nadto zarzucił, iż obowiązek pobrania opłaty wynikał z obowiązujących przepisów

prawa, w chwili pobrania opłata była należna i jej zwrot nie znajduje uzasadnienia, Trybunał bowiem określił na przyszłość datę utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu. Wskazał, że odstąpienie od pobrania opłaty naruszałoby dyscyplinę finansów publicznych, na sytuację finansową oraz na brak winy i bezprawności swego działania. Wreszcie zarzucił brak udowodnienia wysokości roszczenia – powód powinien ją udowodnić dokonując wyciszczenia należnej wysokości opłaty w dniu dokonywania wpłaty, a nie wskazania wysokości opłaty określonej rozporządzeniem z 2006 r.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 24 czerwca 2013 r. Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach Górach zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 850 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 marca 2013 r. oraz kwotę 227 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Orzeczenie to zapadło przy ustaleniu, że w dniach 28 maja 2005 r. oraz 30 grudnia 2005 r. Starosta (...) orzekł o rejestracji dwóch pojazdów powoda, a za wydanie do nich kart pojazdu powód uiścił kwoty po 500 zł. Powód w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2006 r. w sprawie U 6/04, którym to stwierdzono, że opłata za wydanie karty pojazdu przekraczająca kwotę 75 zł jest nienależna jako sprzeczna z prawem o ruchu drogowym i Konstytucją, wezwał pozwanego pismem z 7 lutego 2013 r. do zwrotu nadpłaconego świadczenia w kwocie 850 zł w terminie 7 dni, czego pozwany odmówił w piśmie z 4 marca 2013 r.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego uznał Sąd, że dla dochodzenia roszczenia

o zapłatę, którego podstawę stanowi nienależne pobranie opłaty zgodnej z § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, dopuszczalna jest droga sądowa, powołując się w tym zakresie na uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2007 r. w sprawie III CZP 35/07 oraz z dnia 6 czerwca 2012 r.

w sprawie III CZP 24/12. Wskazał że regulacja § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz. U. nr 137, poz. 1310), przewidująca pobranie przez organ rejestrujący za wydanie karty pojazdu przy pierwszej rejestracji pojazdu na terytorium Polski opłaty w wysokości 500 zł, utraciła moc obowiązującą z dniem 1 maja 2006 r., jednakże nie oznacza to, że orzeczenie Trybunału nie odnosi się do stanów faktycznych zaistniałych przed tą datą, gdyż wskazany przepis był sprzeczny z Konstytucją już w chwili jego wydania. Pobrana opłata w kwocie przewyższającej kwotę 75 zł stanowiła nienależne świadczenie, będące szczególnym rodzajem bezpodstawnego wzbogacenia, gdyż przekraczała koszty wydania karty pojazdu. Pozwany pobrał od powoda za wydanie kart pojazdu opłatę przewyższającą 75 zł na podstawie niekonstytucyjnego przepisu, bezpodstawnie wzbogacając się kosztem powoda. Ponadto powód uiszczając opłatę od zarejestrowania pojazdów zasilił w ten sposób budżet Powiatu, który to zobowiązany był do jej zwrotu w granicach bezpodstawnego wzbogacenia tj. kwoty 850 zł (dwa razy po 425 zł), stanowiącej różnicę między opłatą zawyżoną w kwocie 500 zł, a kwotą 75 zł. O odsetkach orzekł Sąd na podstawie art. 481 § 1 kc, uznając zasadność ich zasądzenia od 4 marca 2013 r., gdyż pozwany odmówił zwrotu świadczenia pismem z tej daty. Rozstrzygnięcie o kosztach podjął na podstawie art. 98 § 1 kpc.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany, zaskarżając go w całości i wnosząc

o jego zmianę poprzez odrzucenie pozwu, bądź przez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Zarzucił mu naruszenie:

-art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez rozpoznanie sprawy pomimo niedopuszczalności drogi sądowej;

-art. 7 Konstytucji RP, tj. zasady praworządności poprzez uznanie, iż pobranie przez pozwanego opłaty na podstawie obowiązującego aktu prawnego, może być uznawane za działanie organu bez podstawy prawnej, a także poprzez niezastosowanie przez Sąd aktu podstawowego, pomimo istnienia okoliczności przemawiających za jego zastosowaniem;

- art. 77 ust. 3, 4 i 5 ustawy Prawo o ruchu drogowym poprzez ustalenie wysokości opłaty na poziomie 75 zł, samodzielnie przez Sąd I instancji, pomimo istnienia ustawowej kompetencji ku temu leżącej po stronie Ministra właściwego do spraw Transportu;
- art. 227 i 232 k.p.c. poprzez wydanie wyroku bez przeprowadzania postępowania dowodowego na okoliczność wysokości roszczenia powodów i wydanie wyroku pomimo braku udowodnienia tej okoliczności przez powoda;
- § 1 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu poprzez jego niezastosowanie;
- rozporządzenia Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie wysokości opłata za kartę pojazdu, w szczególności jego § 1 ustalającego wysokość opłaty na 75 zł, poprzez jego zastosowanie do stanu faktycznego istniejącego w dniu rejestracji pojazdów przez powoda;
- art. 405 k.c. poprzez uznanie, że doszło do uzyskania korzyści majątkowej przez pozwanego bez podstawy prawnej;
- art. 409 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdyż pozwany nie jest wzbogacony kosztem powodów;
- art. 411 k.c. poprzez przyjęcie, że nie zachodzą przesłanki wyłączenia żądania zwrotu świadczenia na podstawie pkt 2 tego artykułu;
- art. 190 ust. 1 w związku z ust. 3 Konstytucji RP w zakresie w jakim Sąd, poprzez niezastosowanie w sprawie § 1 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca

2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu odmówił powszechnej mocy obowiązującej wyrokowi Trybunału Konstytucyjnego, w którym ten określił termin utraty mocy obowiązującej przepisu rozporządzenia na dzień 1 maja 2006 r.

Powód wniósł o oddalenie apelacji jako bezzasadnej i o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, które w znakomitej części były bezsporne pomiędzy stronami, dlatego też Sąd Odwoławczy przyjął je za własne. Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 227 i 232 k.p.c. zauważyć należy, że pozwany w toku postępowania nie kwestionował faktu wniesienia przez powoda dwóch opłat za wydanie kart pojazdu w kwotach po 500zł, co dawało podstawy do uznania wskazanej okoliczności za przyznaną przez pozwanego i zastosowania art. 230 kpc i 229 kpc. Tym samym wskazana okoliczność nie wymagała przeprowadzenia postępowania dowodowego. Przyznanie powyższej okoliczności nie budzi wątpliwości w okolicznościach niniejszej sprawy wobec wydania powodowi kart pojazdu. Wobec zakresu zgłoszonego żądania, nie było obowiązkiem Sądu badanie, czy pozwany był wzbogacony co do kwoty przekraczającej 425 zł. Uznanie zaś jego wzbogacenia w tej kwocie miało swoje oparcie nie w § 1 rozporządzenia z dnia 28 marca 2006 r.(Dz. U. nr 59 poz.421), który w dacie wydania karty pojazdu i uiszczenia opłaty w istocie nie obowiązywał, lecz w porównaniu celu unormowania objętego § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu z 28 lipca 2003 r.(Dz. Un nr 137 poz.1310) z treścią i celem unormowania zawartego w §1 pkt 2 tego rozporządzenia, a więc unormowania obowiązującego w dacie wydania karty pojazdu powodowi.

Skoro bowiem pobranie opłaty za wydanie karty pojazdu miało uzasadnienie w konieczności pokrycia kosztów jej wydrukowania i dystrybucji przy uwzględnieniu znaczenia tego dokumentu, to w tym zakresie koszt poniesiony przy tej czynności jest tożsamy z kosztem druku i dystrybucji wtórnika takiej karty. Tym samym dla ustalenia zakresu wzbogacenia nie było w niniejszej sprawie konieczne przeprowadzenie dodatkowego postępowania dowodowego,

lecz dokonanie porównania kwoty uiszczonej przez powoda z kwotą wymienioną przez ustawodawcę w § 1 pkt 2 rozporządzenia z 28 lipca 2003 r. Powyższy wywód przemawia jednoznacznie za uznaniem za chybiony zarzut naruszenia § 1 rozporządzenia Ministra Transportu i Budownictwa w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu z dnia 28 marca 2006 r. (Dz. U. nr 59 poz. 421) poprzez jego zastosowanie do stanu faktycznego w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy podziela też wywód Sądu Rejonowego odnoszący się do uznania istnienia w niniejszej sprawie drogi sądowej. Podkreślić należy, że powód wywodził swe roszczenie

z bezpodstawnego wzbogacenia, nienależnego świadczenia (art. 405 kc i art. 410 § 2 kc) i taką podstawę wskazał w pozwie. We wskazanej już uchwale z dnia 16 maja 2007 r., zapadłej w sprawie III CZP 35/07, Sąd Najwyższy stwierdził, że dopuszczalna jest droga sądowa do dochodzenia roszczenia o zapłatę, którego podstawę stanowi nienależne pobranie opłaty za wydanie karty pojazdu, określonej w § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz. U. z 2003r. Nr 137, poz. 1310).

W uchwale tej Sąd Najwyższy powołał się na wskazane powyżej przesłanki oceny dopuszczalności drogi sądowej, wskazując nadto, iż nie ma podstaw do stosowania dla dochodzonego przez powodów roszczenia ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa. Również w ustawie z 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. nr 98, poz. 602 ze zm.) także nie uregulowano na zasadach szczególnych kwestii związanych ze zwrotem opłaty za kartę pojazdu. Jakkolwiek przytoczona powyżej uchwała wydana została przed zmianą z dniem 1 stycznia 2010 r. stanu prawnego, wprowadzonego ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009r., Nr 157, poz. 1240 z późniejszymi zmianami), to jednak zmiana ta nie stanowi podstawy uznania, że powództwo wniesione po tej dacie podlega odrzuceniu z uwagi na brak dopuszczalności drogi sądowej. Stanowisko to potwierdził Sąd Najwyższy w kolejnej uchwale z dnia 6 czerwca 2012 r., zapadłej w sprawie III CZP 24/12, w której stwierdził dopuszczalność drogi sądowej w sprawach o zwrot nienależnych opłat za wydanie karty pojazdu pobranych na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, przed dniem wejścia w życie z dniem 1 stycznia 2010 r. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy doszedł do konstatacji, że przepisy ustawy o finansach publicznych nie znajdują zastosowania do opłat za karty pojazdu uiszczonych przed jej wejściem w życie. Sąd Odwoławczy pogląd ten podziela i uznaje, że przepisy ustawy o finansach publicznych nie powodują niedopuszczalności drogi sądowej w niniejszej sprawie.

Przechodząc do dalszych zarzutów, wskazać należy, że zgodnie z art. 405 kc obowiązek zwrotu korzyści uzyskanej bez podstawy prawnej spoczywa na tym kto został w ten sposób wzbogacony. Stosownie do art. 5 ust. 1 pkt. 11 ustawy z 13 listopada 2003r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. nr 80, poz. 526) opłata pobierana przez powiat na podstawie odrębnych przepisów, stanowi jego dochód. Bezspornym było, że pozwany pobrał od powoda dwie opłaty za karty pojazdu w kwocie 500 zł, a to na podstawie § 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu zgodnie z którym, za wydanie karty pojazdu przy pierwszej rejestracji pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej opłatę pobiera organ rejestrujący, którym - zgodnie z art. 34 ust.1 ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz. U. z 2001, nr 142, poz. 1592 ze zm.) - jest Starosta Powiatu. Innymi słowy Powiat (...) jako uprawniony na podstawie w/w regulacji prawnych do pobrania stosownej opłaty za wydanie karty pojazdu jest legitymowany biernie w procesie o zwrot opłaty rejestracyjnej, także na podstawie art. 405 kc i następnych.

Następnie trzeba podkreślić, iż przepis art. 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, uznany wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego

z 17 stycznia 2006 r. za niezgodny z ustawą zwykłą i Konstytucją RP, nie był przepisem rangi ustawowej. Skutkiem tego, dla oceny jego stosowania znajdowała regulacja art. 178 ust. 1 Konstytucji RP, która stanowi, że sędziowie w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości są związani tylko Konstytucją oraz ustawami. Tym samym w kompetencji sądu pozostaje ocena mocy wiążącej przepisów rangi rozporządzenia wykonawczego. Niewątpliwie §1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 28 lipca 2003 r., przewidujący pobranie przez organ rejestrujący za wydanie karty pojazdu przy pierwszej rejestracji pojazdu na terytorium RP opłaty w wysokości 500 zł był niezgodny z art. 77 ust. 4 pkt.

2 i ust. 5 prawa o ruchu drogowym, ponieważ zawyżając wysokość opłaty wykraczał poza zakres upoważnienia ustawowego zawartego w ustawie. Ustalenie wysokości tej kwoty dokonane zostało niezgodnie z wytycznymi zawartymi w ustawie w postaci uwzględnienia rzeczywistego znaczenia karty pojazdu dla rejestracji pojazdu oraz kosztów związanych z drukiem i dystrybucją karty. Opłata ta przewyższała te koszty, które oszacowane zostały na 75zł, co usankcjonowane zostało późniejszym rozporządzeniem wykonawczym. Zatem wbrew wywodom apelacji - zaskarżone orzeczenie realizowało konstytucyjną zasadę praworządności, a także zasadę legalności i równości wobec prawa, przede wszystkim stanowiło wyraz prawidłowego zastosowania przepisów prawa materialnego, w tym art. art. 77 ust. 4 pkt. 2 i ust.5 prawa o ruchu drogowym.

Niezasadnie zarzuca pozwany, że w zaskarżonym wyroku doszło do samodzielnego ustalenia przez Sąd wysokości należnej opłaty. Sąd ocenia bowiem w niniejszej sprawie nie wysokość należnej opłaty, lecz zakres wzbogacenia pozwanego. Ocena ta została przez Sąd Rejonowy dokonana prawidłowo. Ocenę tę Sąd Okręgowy podziela, powołując się na wcześniej przytoczone porównanie celu regulacji zawartej w § 1 pkt 1 omawianego rozporządzenia z 28 lipca 2003 r. oraz jego § 1 pkt 2. Nie doszło tym samym w sprawie do naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 77 ust. 3, 4 i 5 ustawy prawo o ruchu drogowym.

Odnieść się jeszcze należy do argumentacji pozwanego dotyczącej niemożności ustalenia opłaty niższej niż przewidziana w w/w przepisie § 1 pkt 1 przez organ administracji - pozwanego w związku z jego związaniem przepisami rozporządzenia. W istocie pozwany ma rację co do kompetencji organu administracji. Zakres jednak kognicji Sądu co do wskazanego przepisu rozporządzenia jest inny, a sprawa niniejsza została oddana mu pod osąd. Art. 178 ust.1 Konstytucji RP umożliwia Sądowi dokonanie oceny zgodności przepisu rozporządzenia z ustawą i Konstytucją, a co za tym idzie - uznanie braku podstawy prawnej świadczenia dokonanego przez powoda w części stanowiącej kwotę 425 zł za każdą kartę pojazdu. Tym samym nie doszło w sprawie do zarzucanego naruszenia art.7 Konstytucji RP, a ocena uiszczonej opłaty jako nienależnej przez Sąd wynika z zakresu jego kompetencji nadanych mu przez ustawodawcę konstytucyjnego.

Podsumowując, rozstrzygnięcie zasądzające - na podstawie art. 405 kc - od pozwanego na rzecz powoda kwotę 850 zł, stanowiącej różnicę między kwotami 500 zł, tj. stawką opłaty obowiązującą na podstawie przepisów uznanych za niekonstytucyjne, a nowo ustaloną, adekwatną do rzeczywistych kosztów administracyjnych opłatą w kwocie 75 zł, z tytułu zwrotu świadczenia nienależnego w rozumieniu art. 410 k.c. było trafne.

Nie ma też racji pozwany podnosząc, że w niniejszej sprawie winien być zastosowany art. 409 kc. Przewidziane w tej regulacji prawnej zużycie lub utrata korzyści musi nastąpić w sposób bezproduktywny. Okoliczność taka nie nastąpiła po stronie pozwanego, w szczególności zaś pozwany tego w toku postępowania nie wykazywał. Pozwany poprzez uzyskanie świadczenia nienależnego, doprowadził do obniżenia swoich pasywów, co prowadziło do powstania stanu wzbogacenia, który trwa nadal. R Sąd Okręgowy nie podziela oceny skarżącego, że odmowa zwrotu kwoty nadpłaconej przez powoda znajduje swe uzasadnienie w art. 411 pkt 2 kc. Nie można bowiem uznać, aby było zgodne z zasadami współzycia społecznego pobieranie od osoby fizycznej opłaty w części stanowiącej quasi – podatek na podstawie przepisu rangi niższej niż ustawowej, a więc sprzecznie z art. 217 Konstytucji RP.

Ze wskazanych powyżej względów oddalono bezzasadną apelację pozwanego stosownie do art. 385 kpc. O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono po myśli art. 98 § 1 kpc w związku z § 2 ust. 1, § 6 pkt 2 i § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 poz. 490), zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania.

SSO Aleksandra Janas SSO Danuta Pacześniowska SSO Magdalena Hupa - Dębska